

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput VIII. De emptione rei furtivæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

indigens habet ex sua necessitate jus ad occupandas res, quæ sub nullo sunt dominio, & contra Iustitiam faceret, qui jus illud per vim impediret: sic habet idem jus ad occupandas eas res, quæ sunt sub dominio alicujus, quia in necessitate omnia sunt communia, & primi occupantis, perinde profus, ac si ea essent sub nullo dominio.

Dico tertio, obligationem, quam habet dives non repetendi, seu non resumendi res, quas indigens pro sua necessitate sublevanda occupavit, esse ex Iustitia. Ratio est clare ex dictis, quia, ut vidimus n. 5. post occupationem indigens fit dominus rei occupatae.

Ex dictis jam colligitur divitem, si cibum, v. g. non offerat indigenti, non obligari ad refarcienda damna facta, si forte is fame moriatur, quia tunc dives contra Charitatem peccat, non contra Iustitiam: obligari autem, si vi impediat a sumendo, vel si cibum jam ab indigenti occupatum per eam vim repetat, quia tunc peccat contra Iustitiam.

CAPVT VII.

De Continuatione peccati furti in eo, qui non restituit. Remissive.

DE hac re, ea, quæ dixi in *Methodo Confess.* l. 2. c. 1. §. 7. loquendo universim de peccato habituali, satis, superque sunt pro praxi: ea igitur legere ne graveris.

CAPVT VIII.

De emptione rei furtivæ.

1. Sermo hic est de e mente mala fide, licet autem qui dubius est, rem esse furtivam, & sub hoc dubio emit, sit etiam sine controversia emptor malæ fidei; quia debuit prius indagare veritatem, secus culpabiliter rem illam contrahat: tamen non statim, ac habetur rumor, vel suspicio, quodd, qui vendit, solet res furtivas vendere, judicandus est injustus venditor: sed debent rationes alicujus momenti id persuadere: quæ nemo, si non constet, præsumendus est delictum committere.

2. Iam verò duplici modo se habere is potest, qui rem ejusmodi furtivam emit. Primo, animo sibi retinendi. Secundo, animo reddendi illam domino, à quo pretium suum recipiat.

3. Si se habeat priore modo, præter peccatum furti debebit illam rem domino restituere, ut nimis est clarum, etiam si multo pretio eam emisset, & etiam si hoc pretium à suo venditore nequaquam esset recuperaturus. Ratio est, quia, qui dolose agit, dignus est, ut amittat rem, & pretium.

4. Hinc fit, ut ipse fur, qui accepto pretio rem furtivam vendidit, & eandem consignavit ei, qui sciebat rem esse furtivam, si facti ipsam pœniteat, non debeat reddere pretium ipsi ementi, sed domino rei. Ita Molin. tom. 3. d. 330. n. 3. Ratio est, quia dum ipse mens sciebat rem illam furtivam esse, sponte, & culpa sua se subiecit periculo amittendi pretium, & rem.

5. Sed emergunt duæ non passim obviæ difficultates. Prima est, an si dominus jam ab e mente recuperavit rem suam, possit fur retinere sibi pretium habitum ab e mente, quandoquidem diximus pretium reddi non debere ipsi ementi? Respondeo. Sanè tunc acquitas non vult, ut latro ditescat alienâ pecuniâ: quare in eo casu reddere debere pretium emptori, & ita judicandum fore à iudice etiam in foro externo, mihi dubium non est.

Quod si fortè dominus habuit jam pretium suæ rei ab ipso fure, non est justum, ut idem dominus habeat

D d 2 beat

indigens ex Castro Pal. l. c. num. 1. cit. Bonac. Vasq. Azor. ubique. Si rem apud te habeas ex contractu transference dominium, v. g. ex mutuo, debes restituere, quia tunc non consumis rem alienam in necessitate illa, sed tibi ipsi, & obligatio ex contractu jam perseverat. Si ex contractu non transference dominium, v. b. gratia, ex contractu non obligas restituere, quia consumis rem tuam, at contractus depositi, vel similis non obligat restitutionem, quando sine ulla culpa res perit, ut si res sit sine culpa indigentis perit, ergo, &c.

Indigenti an res ipsi necessaria debeatur ex Iustitia?

4. Tertio, An extremè, vel graviter indigens habeat jus Iustitiæ ad res, quibus indiget, ita ut dives eas obligetur ex Iustitia porrigere nec solum ex Charitate, sed ex Iustitia. Id valde præstat scire propter obligationem restitutionis damnum ex negatione rerum, quæ dare dives forte recuset, quam restitutionis obligationem sola culpa contra Iustitiam, non verò contra Charitatem vitios, ut sæpe diximus, parit.

Respondendo, debet hic separari quatuor questiones, quæ, quia nonnulli clare non separant, valde confuse mixtæ.

Prima questio est: Quodnam jus indigens habet ad res, quæ indiget, Iustitiæ, an alterius virtutis? Secunda, qua obligatione dives indigenti succurrere debet, jus enim accipiendi in uno, & obligatio succurrendi in altero, non semper ex eadem virtute procedunt: nam ex Religione obligor propter votum, vel gratia, dare elemosynam Ecclesiæ: at Ecclesiæ non habet jus nec Religionis, nec Iustitiæ clam elemosinam surripendi. Tertia, ea obligatio, quam habet dives succurrendi, estne etiam offerendi; an solum non impediendi indigentem, quando rem vult accipere, & solum non repetendi; quando jam pauper accepit. Quarta, si est obligatio ad utrumque, utne recipiat ex Iustitia, an altera ex Iustitia; altera ex Misericordia. His questionibus exactè distinctis cum satisfactum, facile erit ad controversiam propositam respondere.

Quoad Primam questionem, sic statuo: Ipse indigens habet jus Iustitiæ accipiendi rem sibi modis nec necessariam: Ius, inquam, Iustitiæ, hoc modo: non in statu atque indiget, fiat dominus rei, sic enim tunc plures in mundo indigent, omnes essent domini, quod non est dicendum: sed ita, ut statim atque illam recipit sibi faciat suam. Ita de Lugo, tom. 1. de iust. d. 1. §. 7. a. num. 143. Ratio est, quia id satis est ad succurrendum necessitati.

Quoad Secundam: Dives obligatur succurrere ipsi ex Charitate, seu Misericordia. Ita Castro Pal. l. c. per. 3. num. 2. alios referens, Less. lib. 2. cap. 12. dub. 12. Ratio est, quia, cum res sit sua, atque ipse, antequam rem pauper occupet, sit dominus absolutus, ut dictum est, non apparet, unde obligatio ex Iustitia nasci queat. Adde ipsum obligari ad succurrendum, ut sic solvatur indigentem: at hic, titulus Misericordiæ est, non Iustitiæ.

Quoad Terciam, obligatio divitis est, tum ut offerat, tum ut non impediat. Ratio est quia, secus non observabitur præceptum de proximo in necessitatibus sublevando, præceptum, inquam, illud Mandavit Deus unicuique de proximo suo.

Quoad Quartam: Dico primò, hanc obligationem, quam habet dives offerendi, non esse ex Iustitia, sed ex Charitate, seu Misericordia. Ratio est, quia ipse non obligatur nisi succurrere, ergo non nisi ex motivo succurrendi: At motivum succurrendi est sublevatio indigentis, quæ est motivum Misericordiæ; ergo non obligabitur, nisi ex motivo Misericordiæ.

Deo secundò, eandem obligationem, quam habet dives non impediendi indigentem ab occupatione rei ipsi necessariæ, esse ex Iustitia. Ratio est, quia sicut

Para 1.

beat etiam rem ab emente, sed vel reddat pretium ei; cuius est, suam rem repetendo, vel rem relinquat ei, qui pretium solvit.

6. *Secunda.* Quisnam primo loco debet restitutionem facere domino, fur, qui vendidit, an emptor malae fidei? Respondeo, si res in individuo, extat apud emptorem, ipsum debere primo loco restituere, certum est quia res ubicunque invenitur, domini est, adeoque ipsi reddendam. At si emptor eam jam consumpserit, vel sine spe recuperandi, alienaverit, maior est dubitatio, quia uterque personaliter obligatur ad faciendam aequalitatem cum domino. Puto (ut iterum dicitur, cum de ordine restitutionis) emptorem. Ratio est, quia, qui rem destruit, omnium maxime domino nocet.

7. Si posteriore modo se quis gerat, emat nimirum rem furtivam, animo eam reddendi domino, utatur hac universali regula ex Sanch. lib. 2. de matr. d. 41. num. 29. Castro Pal. 1. tract. 1. 3. part. 3. num. 4. Less. lib. 2. cap. 14 d. 3. num. 19. Mol. tom. 3. d. 721. num. 2. Toties licet potest quis rem, siue certè, siue dubie furtivam à fure quocunque pretio emere, ut tradat domino, quoties sic emendo utiliter negotium domini geret. Et tunc dominus pretium illud, siue parvum, siue magnum obligabitur, si rem suam velit, dare emptori. Ratio regulae est, quia ex omnibus legibus, licet cuique benefacere proximo, & ex alia parte, non est defraudandus suo is, qui negotium utile alterius gerit.

8. Hinc fit primò: Si rem furtivam modico pretio emas. Secundò, si iusto, quando dominus propter affectum ad rem suam, vel ejus necessitatem, iustum idem pretium ad eandem suam rem recuperandam contulisset. Tertio, si etiam excessivo, quando pari modo alterum tantum dominus solvisset pro re sua; fit, inquam, ut tu possis sic emere loco domini, & sic utpote qui ejus negotium utiliter gessisti, tuum pretium recuperabis.

9. Fit contra secundò, ut quando ejusmodi affectu circa rem suam dominus caret, non obligetur ad dandum tibi pretium neque iustum, neque excessivum, si eo pretio emisti, sed solum ad dandum modicum à prudenti viro secundum varias circumstantias, in praemium diligentiae, vel industriae taxandum.

Ratio est, quia radix, unde dominus pretium dare debet, est, quia utiliter ejus negotium gessisti: at si non utiliter agit pro domino, si is cogatur emere iusto, vel excessivo pretio rem suam, quia fortasse libentius ceteris, quam tanto pretio eandem redimat.

10. Vnum difficile hic se offert: Si tu inculpate judices dominum habere ejusmodi affectum, seu necessitatem, te vera tamen non habeat obligaturne dominus rem à te pluris emptam eodem excessivo pretio redimere? Obligari sentit Lessius libro 2. capite 15. n. 10. quia bona fide emptor se credidit utiliter gestorem negotiorum domini. Non obligari tenet de Lugo lib. 1. de just. d. 17. sect. 1. num. 4. quia utilis gestor verè emptor non fuit. Fac enim putasse rem à domino aestimari, ut centum, cum aestimetur ut duo, verteretur in damnum domini ignorantia, & error emptoris, ut idem dominus centum dare cogatur.

11. Equidem unum inquirò à de Lugo: Si parvo pretio rem domini recuperem, sed deinde dominus verè, & sine fraude (quod ex circumstantiis à prudenti viro erit colligendum) inveniat rem illam ne parvo quidem eo pretio aestimare, privabiturne suis modicis illis expensis emptor? Non puto privandum, quia licet dominus sic per accidens sit affectus, prudenter per se egit, & utiliter negotium illius emptor. Non ergo est omnino Lessij doctrina à de Lugo repellenda; sed sit hujusmodi regula utroque concilians: Tunc debet pretium, quamvis excedens dominus dare emptori quando emptor non temerè, sed prudentibus innixis fundamentis judicavit, se bene gerere negotium

domini, illud excedens pretium latroni offerendo in hoc casu intelligendus est Lessius: scilicet verè debet; quando scilicet imprudenter in quo casu intelligendus est loqui de Lugo. Ratio regulae est hac distinctione posita, verè & per se dicitur utilis gestor.

12. Petes. Licetne ematur ejusmodi res furtiva certi domini, eo, animo, ut si appareat dominus tradatur; si verò non appareat, retineatur ab emptore? Respondeo, licet emi, & retineri, modò non negatur moralis diligentia inveniendo dominum, cui res si appareat omnino debes, recuperato tuo pretio, ita modò dicta.

Vnum valde notandum: Nam si iusto, vel ex parte pretio rem illam, verbi gratia, vestem à fure tuo animo emisti, totam vestem, nullo appareat ejus domino, retinere licet vales. At si emas modico pretio, debeas, quod deest usque ad iustum expendere in pauperes: sicut aliqui censent de omnibus rebus incertis tibi, colligetur ex dicendis inf. tractat. 4. cap. 3. §. 3. praesertim 31. Certè ad usus Ecclesiarum solentur applicare Christiani Calices, ac suppellectilem sacrae quando ea, quamvis modico pretio, emunt à Pyratibus, & fidelibus: quo pacto suae obligationi faciunt, sine controversia, satis.

Si res à te parvo pretio redempta cum animo reddendi domino fuit, dubie furtiva, potest post adhibitam diligentiam (quam omnino adhibere tenetis, quia si ut diximus num. 1. velles possessor malae fidei,) potius, quam, si veritas nequeat cognosci, sine ullo onere retinere jam enim tunc incipis esse bonae fidei possessor. 13. Quando spes nulla apparet, quòd dominus rem suam recuperare possit, quia nimirum, si tu non tunc, emisses alij, qui nunquam domino reddidissent, puto te posse illum emere vilissimo quocunque pretio, & tibi retinere sine onere dandi quid pauperibus. Ratio est, quia tunc dominus pro derelicta debet rem suam habere. Lege Lessium, lib. 2. cap. 21. dub. 12. n. 10. cui adde Mol. 1. d. 118. qui ex hoc capite exultant qui merces captas ab Haereticis publico mercati expensas emunt.

14. Quid, si deinde, fortuito casu, apparet certum dominum? Respondeo, recuperato à te pretio tunc restitue, ipsi rem esse reddendam, quia res ubicunque, quomodoque inveniat, domini est. Sed forte non videbitur alicui improbabile, posse saltem aliquando retineri.

Nam si ejusmodi fuerint circumstantiae, ut dominus verè illam rem pro derelicta habuerit, jam dominum illius à se abdicavit, atque adeo ad illam jam plius non habet. Lege Lessium tractat. 4. cap. 1. §. 3. num. 4. discernendum autem, quando rem suam dominus pro derelicta habeat, ita ut ejusmodi res sub nullius dominio sit, & consequenter sit primi occupantis, hanc regulam in simili habet de Lugo, de just. tom. 1. d. 10. num. 100. & sect. 12. num. 140. Quando, inquam, siue ratione temporis longinqua, siue aliarum causarum aequivalens, puta loci distantia, potentia furis, & utilitas, &c. res tam sit extra potestatem domini, ut ad illo non possit ullo modo recuperari, eo ipso censetur à domino carere. Hæc in gratiam hujus probabilissimi tamen, quia regulariter non praesumitur dominus absolute rem suam velle pro derelicta habere, sed sub conditione, donec sit modus eam recuperandi, cum nec praesumatur suas res propter quamlibet vulgarem difficultatem recuperandi, velle prorsus amittere, ideo operanti domino res erit regulariter modo dicto retinenda. Vide quæ dicam tractat. 3. cap. 2. §. 8. num. 12.

15. Illud concedo, posse nos sequi cum Lessio 1. & Molina loc. cit. tibi jus competere petendi à domino illud pretium, quo rem emisti à dictis latronibus, illam velit, qui si noli pretium illud dare, eam tibi poteris retinere. Ratio est, quia cum nulla fiat iniuria

CAPUT IX.

De peculiaribus quibusdam Furtis in ludendo, venando, &c.

De his, non solum, quae ad furtum, restitutionemque pertinent, hic subiiciantur, sed etiam quae ad furtum completum faciunt tractationem, ut scilicet uno contractu tota confusum cognitio habeatur, & ne ad aliam cum molestia lectoris, neque labore iterum repetere cogat.

§. I. De Furtis, & obligationibus ludentium.

Videtur est certamen quoddam susceptum ad complementum animi oblectationem, cui, ne frigens, solentur ingi pactum, seu contractus quidam, ut victori res, ut ita dicitur, exposita approprietur.

Et quidem certum sit primò, ludum, & se non esse furtum, sed potius ad virtutem Etrappellae, seu affabilitatis, spectare ad virtutem blaspheemiae, rixatum, furti, &c. Ita S. Thom. 2. 2. quæst. 168. art. 2. Ex se, inquam, furtum, si adit periculum blasphemiae, rixatum, furti, &c. furtum, ignorat nemo. Nec item est illicitum ex eo quod sit, quod fiat ex intentione lucrandi, siquidem licet lucrum modicatum, si intendatur media via iusta, ut si etiam in aliis contractibus, illicitus nequaquam est.

Certum sit secundò, aliquos ludos legibus esse prohibitos, nam eos, in quibus magis fortuna, quam ars dominatur, ut latus aleatum, & taxillorum esse solet. Lege Molin. tract. 2. d. 521. Rebell. 2. part. lib. 2. quæst. 1. Lessium loc. cit. d. 521. Val. part. 5. Quoad laicos tamen, scilicet ad periculum, ite contra has leges, non est mortale; saltem ad præscriptam illarum legum defaetudinem, Quod Clericos si sint Beneficij, vel in sacris, vel in monachatu, quando sunt Aleatores per modum habitus, prout Sanchez tom. 1. conf. lib. 1. cap. 8. dub. 28. ait mortale. Dico aleatores per modum habitus, non contra has videntur Canones, quod Lege Rebell. Lessium loc. cit. Quare excusabitur à mortali, qui semel, aut bis, per lusum, aut si crebro non tamen per longum tempus, Sylvester, & Caietanus apud Dianam part. 4. tract. 7. res. 183. (legatur Mol. d. d. 521. num. 6. & idem Dian. part. 7. tract. 9. res. 3.) excusant omnino hos Clericos, vel Monachos, quantum est ex vi iuris positivi, quia, quod pro ipsis in defaetudinem abiit. Semper excipe, nisi in Diocesi sit aliqua peculiaris constitutio ludum prout prohibens.

Certum sit tertio, antecedenter ad ludum debere esse fraudem, ac dolum. Quare si positivè fingis te imitari ludèdi obligaris ad restitutionem. Notat autem Rebellus loc. cit. 4. n. 1. si tua petitia ignota ludendi tantum extra omne periculum semper lucraturus sis, tenearis ad restituendum totum; quod lucratis: Si verò in hoc, vel triplo minori periculo perdendi sis, non teneri nisi ad dimidiam, vel ad tertiam partem, &c. Sed tunc probabile est sive noscatur sive non noscatur periculum, vel impetitur alterius, nec illicitè agi, nec inde originem obligationem restitutionis, si sine positiva fictione, seu fraude procedatur. Ita Salon. alique apud Dian. part. 7. tract. 9. res. 29. & res. 31. Ratio potissima mihi est, quia, ex more jam recepto, quilibet ex collofibus cedit in hoc iuri suo, dum suscipit sponte ludum.

Quando vi, minis, injuriis, vel similibus aliquem

Part. I.

pertrahis, ut ludat: & is postea perdit, te debere restituere acquisita per hunc coactum ludum; communior fert opinio: lege Dian. part. 2. tract. 17. res. 37. & p. 4. tr. 4. res. 169. At Bonacina d. 2. de res. in part. 9. 2. part. 2. p. 9. Dic. Trull. iur. citati à Diana part. 7. tract. 9. res. 32. satis probabiliter, non obligant pertrahentem ad restitutionem, multò minù pertractum. Ratio est, quia esto, injuriose se gesserit pertrahens, unde huic injuria, si gravis fuit, satisfacere suo modo debeat: tamen contractus fuit iustus: æquè enim collator uterque perdere, & acquirere potuit, & æquè sufficiens fuit consensus, quamvis meticolosus in altero. Addit Bonacina à Confessariis non solere ejusmodi pertrahentes obligari ad restitutionem.

Certum sit quartò, à ludo ipso debere omnem fraudem exulare: Quare si ea xaris contra ludi leges, teneris reddere tum id, quod lucratus es, tum quod victus à te certò (vel si probabiliter, pro rata probabilitatis) lucraturus fuisset, Fraus autè esset, si chartas suffunderis, si eas signis notes, si ludas tertio quodam admonente de punctis adversariis, si decipias in numerandis calculis, vel pecunia, &c. Quando est dubium, an alter lucraturus fuisset, diximus sup. lib. 1. c. 3. §. 7. v. Ludus.

Illud certè est probabile, cum, qui vici ludentem usurpantem fraudes, posse iustè, quæ vincit, retinere. Ita S. Thom. Sylvest. S. Ant. alique excepti, ac citati à Dian. p. 4. tract. 4. res. 169. contra Victoriam, Garz. Alcozer. & alios. Ratio est, quia ipse ex parte sua sincerè ludit, ergo non est propter culpam colludentis lucro suæ victoriæ defraudandus.

Dixi autem (contra legem ludi) quia aliquæ fraudes, seu astutiae permittuntur, v. g. quando habes talem fortem, seu tale ludi initium, ut omnino victurus sis, duplices tamen sponsonem, vel quando non habes, unde sis certò vincendus, pari modo duplices ad deterrendum adversarium, &c. sepe etiam aliquibi usu receptum est, ut quando qui se decipit in numerandis calculis, sibi imputet.

His certis positis, ad peculiare quasdam explicationes descendamus.

Ludere pecunià sive numeratà, sive credità.

8. Dicendum est primò, furtum non committere eum, qui acquirit aliquid per ludum etiam prohibutum, atque adeo nec obligari ad restitutionem, nisi post sententiam Iudicis. Ita Molina d. 523. Lessium loc. cit. num. 17. Ratio est, quia leges (loquimur de locis, ubi viget jus commune) solum concedunt ei, qui perdidit per ludum veritum, repetitionem in iudicio, & negant victori actionem, si forte perdidit nondum solvit, idque in poenam: at poenam nemo teneturolvere, nisi post sententiam.

Hinc in ludo verito perdidit, qui solvit numerato, non potest ante sententiam occultè per compensationem aliquid sumere à victore, quia hic nihil debet ante sententiam. Solum ergo, qui dedit poterit comminari repetitionem, immò & pacisci cum victore de recipiendo aliquid in pretium, quod iuri suo cedat non repetendo.

Quares; Si perdidit non habet animum repetendi à Iudice, sed paciscitur tamen id fingens, potestne retinere, quod exigit, ne repetat? Respondeo, Molina hunc non esse tutum aut in conscientia, si retineat. Puto tamen esse tutum, quia verè habet jus repetendi, potestque repetere: cui iuri verè cedit, quod est pretio æstimabile.

11. Dicendum est secundò: Qui ludo prohibito lusit, credità pecunià, potest nòolvere. Ita Mol. d. 523. & 524. Lessium loc. cit. Sotus, Navarrus, Tolet. contra Medinam, & Salon. apud Barthol. à S. Faustio loco mox citando, q. 12. Ratio est, quia, quamvis præscribendo à Jure communis positivo, deberetolvere, unde, ubi non viget Jus commune, omnino debet: (in tota Gallia, Hispania, D d Anglia